

ÖNDER
ÖZENGİ

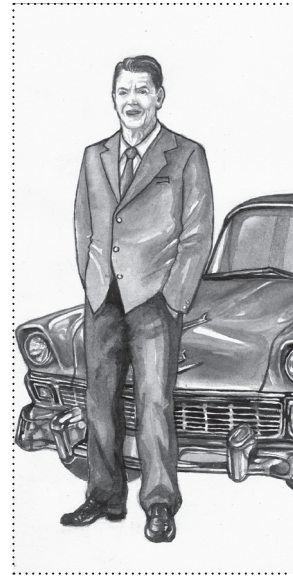
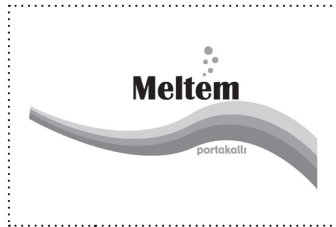
-
**MUZEJ
NEVINOSTI**
-

„Muzej nevinosti“ naslov je dvostrukog projekta Orhana Pamuka, na kojem je autor radio približno šest godina. Projekt čine posljednji objavljen Pamukov roman i muzej koji se na njega nastavlja. Fabula romana odvija se između 70-ih i 80-ih godina 20. stoljeća i opisuje ljubav glavnog junaka Kemala – umjetnika koji pripada višem srednjem društvenom sloju, prema Füsün – djevojci koja je dosta mlađa od njega i koja je nižeg društvenog statusa. Kemal je imućan muškarac pred ženidbom i zauzima važno mjesto u onovremenoj istanbulskoj eliti. Zaljubljuje se u svoju daljnu rođakinju Füsün, koju nije vidio od djetinjstva, no koju će kasnije slučajno susresti. Füsün se priprema za studij arhitekture i radi kao prodavačica u butiku. Stupaju u tajnu ljubavnu vezu i neko se vrijeme redovito susreću u Kemalovu stanu. No, takav odnos ne potraje dugo i Füsün nestaje dan nakon Kemalovih zaruka. Kemal je dugo vremena bezuspješno traži, a predmete koji ga podsjećaju na ljubljenu počinje sakupljati i čuvati s velikom pažnjom. S vremenom njegova opsesija prerasta u pravu kolekciju.

Pamuk gradi roman na objektima koji oživljavaju pojam ljubavi, gurajući u pozadinu dramatično razdoblje čiji se utjecaji i dalje osjećaju u Turskoj. Predmeti i događaji proistekli kako iz autorova sjećanja tako i iz iscrpnog istraživanja tog perioda imali su svoju ulogu u izgradnji fabule romana i postava Muzeja nevinosti. No, Muzej ne čine samo predmeti iz fiktivne Kemalove zbirke, nego i projekti koji su nastali u suradnji s priznatim turskim umjetnicima. Orhan Pamuk – osnivač, autor i glavni kustos Muzeja nevinosti, na osnovi svojih i prijedloga drugih kustosa donio je i konačnu odluku o izboru umjetnika. Važno

je napomenuti kako je pri izboru autora i njihovih radova, koji će činiti dio postava muzeja, ključnu ulogu odigrala činjenica da oni sami žive i stvaraju u Istanbulu, gradu u kojem se muzej nalazi, iz kojeg je izrastao i kome je posvećen.

„Izložbu poznanika“ čini niz likova koji podsjećaju na neke poznate osobe toga vremena, rađen u suradnji s umjetnikom Ahmetom Ögütom. Ahmet Ögüt je rođen 1981. godine u Diyarbakiru, a školovao se u Ankari i Istanbulu. Živi na relaciji Amsterdam–Istanbul. U fokus većine svojih radova postavlja stanja koja je primijetio u mjestima i prostorima u kojima je živio, a koja su se u kulturi relativno privremeno zadržala. Jedan od razloga zbog kojih smo željeli uvrstiti rad Ahmeta Ögüta jest njegovo korištenje kulturoloških predložaka kao medija u kojem većinom stvara, i to vrlo uspješno. Serija na kojoj je Ögüt radio oslanja se na sljedeći odlomak romana: „Ako bi se većina za stolom kod obitelji Keskin složila s tom usporedbom, tada se o važnoj osobi na televizijskome ekranu više nije govorilo kao o Anvaru Sadatu, nego kao o prodavaču namirnica Bahri-efendiji. U petoj godini svojih večernjih boravaka u kući obitelji Keskin i ja sam se već bio navikao da je poplunar Nazif-efendija poznati francuski glumac Jean Gabin (mnoge smo njegove filmove gledali); da je Ajla, prijateljica koju je Füsün tajila od mene, a koja je s majkom kao njihova podstanarka živjela na donjem katu, zapravo uplašena spikerica koja ponekad čita vremensku prognozu; da je pokojni Rahmi-efendija vremešni predsjednik islamističke stranke koji svake večeri na televiziji daje stroge izjave; da je električar Efe poznati sportski komentator koji nedjeljom navečer vodi emisiju o nogometu; da je Çetin-efendija (naročito zbog obrva) novi američki predsjednik Reagan.“¹ Polazeći iz ovog dijela romana,

VAHIT TUNA, BEZALKOHOLNO
GAZIRANO PIĆE MELTEM,
PROIZVOD KEMALOVE TVRTKE
SAT-SAT (PROIZVOD JE POSTOJAO
U ROMANU, ALI NE I U STVARNOSTI),
FOTOGRAFIJA ÖNDER ÖZENGİ.

VAHIT TUNA, LOGOTIP PICA
MELTEM, PROIZVOD TVRTKE
SAT-SAT.

AHMET ÖĞÜT, RAHMI-EFENDI,
PREDSJEDNIK ISLAMISTIČKE STRANKE,
ILUSTRACIJA LIKA IZ ROMANA,
FOTOGRAFIJA ÖNDER ÖZENGİ.

BRIGITTE I GREGOR SUNDER
PLASSMANN,
MAKETA MUZEJA NEVINOSTI,
FOTOGRAFIJA ÖNDER ÖZENGİ.

KOLEKCIJA KLJUČEVA, IZLOŠCI
IZ SVAKODNEVNOG ŽIVOTA ZA
MUZEJ NEVINOSTI (IZ RAZDOBLJA
ISTOVREMENOG VREMENU
RADNJE U ROMANU).

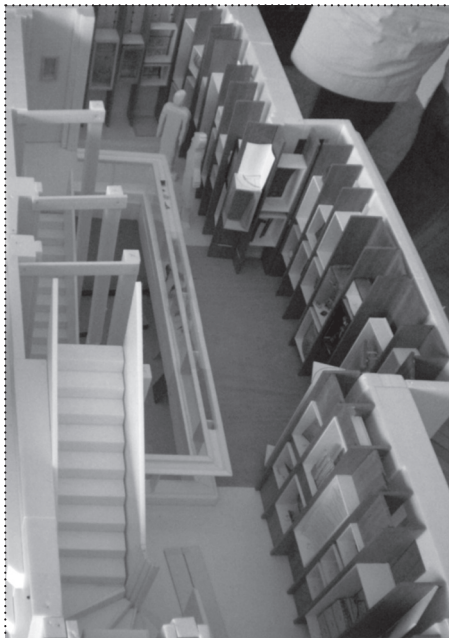
VAHIT TUNA, NON-ALCOHOLIC
CARBONATED BEVERAGES MELTEM,
PRODUCT OF KEMAL'S SAT-SAT
COMPANY (PRODUCT EXISTED IN THE
NOVEL, BUT NOT IN REALITY), PHOTO
BY ÖNDER ÖZENGİ

VAHIT TUNA, MELTEM
DRINKS LOGO, PRODUCT OF
SAT-SAT COMPANY

AHMET ÖĞÜT, RAHMI-EFENDI, THE
PRESIDENT OF ISLAMIST PARTIES,
ILLUSTRATION OF THE CHARACTER
FROM THE NOVEL, PHOTO BY ÖNDER
ÖZENGİ

BRIGITTE AND GREGOR SUNDER
PLASSMANN, MODEL OF THE
MUSEUM OF INNOCENCE,
PHOTO BY ÖNDER ÖZENGİ

THE COLLECTION OF KEYS, THE
EXHIBITS FROM EVERYDAY LIFE
AT THE MUSEUM OF INNOCENCE
(FROM THE SIMULTANEOUS TIME
PERIOD AS IN THE NOVEL)

Ahmet Ögüt stvara ukupno 7 motiva. Ova „izložba poznanika“ ilustrira domaće i strane sudionike događaja iz povijesnog razdoblja u kojemu se odvija radnja romana, ilustrirajući istodobno i onovremeno društvo. Na ovaj se rad može gledati kao na uspoređivanje javnih osoba prisutnih u kućanstvu putem novog medija, televizije, i poznanika iz svakodnevnog života. Dva važna segmenta muzeja čine filmovi „Film poljubaca“ i „Film pogleda“, koji se oslanjaju na dva poglavlja romana:

„U vrijeme kad se događa moja priča ja sam, kao i većina ljudi na ovome svijetu, prvi put u kinu vidio da se dvije osobe ljube u usta i osjetio da drhtim. To je ono što ću uvijek, dokle god živim, željeti činiti s nekom lijepom djevojkom, i što u meni pobuđuje posebnu radoznalost. Izuzev dva-tri slučajna susreta u Americi, u svome tridesetogodišnjem životu nikada nisam vidio par da se ljubi u usta, osim u kinu. Kina su mi se čak i tih godina, a ne samo u djetinjstvu, činila mjestima kamo smo odlazili gledati druge kako se ljube. Filmska je priča tek povod za ljubljenje. I dok se Füsün ljubila sa mnom, osjećao sam da oponaša ljubljenje koje je viđala u filmovima.“²

U „Filmu poljubaca“ nižu se prizori francuskih poljubaca preuzeti iz turskih filmova snimljenih prije 1974. godine, kada se odvija radnja opisana u ovom dijelu romana, montiranih u posebnom ritmu i sinergiji. Za potrebe filma pretraženi su turski filmski arhivi čiji su arhivisti pružili veliku pomoć. Posebnu je pozornost valjalo obratiti na izbor prizora, kako bi scene bile preuzete iz ozbiljnih žanrova, poput drame ili melodrame, bez komičnih dijelova i bilo kakva pretjerivanja. U ovom se filmskom kolažu može vidjeti dio turske kinematografije, koja je 70-ih godina bila na svom vrhuncu, i njezin utjecaj na društvene odnose i pravila. Drugi film je „Film pogleda“, nadahnut 61. poglavljem knjige

naslovljenim kao „Gledanje“. Rečeno poglavlje opisuje osjećaje i doživljaje likova romana i govori o raznim povodima za različite poglede Kemala i Füsün i njihovim značenjima. Slično prethodno montiranom filmu, i za ovaj su poslužili isječci iz turskih filmova, no snimljenih nakon 1974. godine, u kojima ženski likovi komuniciraju različitim vrstama pogleda. Osim vizualnih izložaka u muzeju će se nalaziti i zvučne instalacije, koje se referiraju na zvukove karakteristične za razdoblje u kojemu se odvija radnja romana i koji u njemu zauzimaju važno mjesto. Te se zvučne instalacije pripremaju u suradnji s istanbulskim glazbenikom i umjetnikom Cevdetom Erekom. Cevdet Ereke je rođen 1974. godine u Istanbulu, gdje je studirao arhitekturu i glazbu. Uz djelatnost umjetnika i skladatelja elektronske glazbe, član je i rock-grupe Nekropsi. Svojim je savjetima pridonio i za vrijeme pisanja romana, prilikom određivanja njegovih zvučnih elemenata. Zbog njegove tehničke umještosti, umjetničke osjetljivosti i iznimnog dara opažanja pozvan je da sudjeluje i u postavu muzeja. Između više od 40 zvukova veliku većinu čine zvukovi parobroda i brodova, kućnih zvona, automobilskih truba, zrikanja insekata i drugih vanjskih i unutarnjih zvukova. Zvučne instalacije u muzeju referiraju se na nekoliko primjera iz romana:

„Tada smo mogli čuti kako negdje u blizini cvrči cvrčak. Je li s nešto veće udaljenosti do nas dopiralo kreketanje žaba ili sam ja, svaki put kad bi dodirnuo Füsün, otkrivao nježne zvukove svijeta koje dotad uopće nisam primjećivao: šum trave, duboko i prigušeno hućanje iz zemlje, nejasno disanje prirode?“³

„S Trga Nišantaši je dopiralo zviždanje prometnika, trubljenje automobila i bat čekića kojim je netko zabijao čavao. Neko je dijete šutnulo praznu limenku na ulici,

negdje je kriknuo galeb, razbijena je jedna šalica, a listovi platanâ zašuštali su na jedva zamjetnu povjetarcu.⁴⁴ Drugi dio postava u muzeju vezan je uz prostore opisane u romanu, kao i uz događaje, tvrtke i izmišljene proizvode koji su u njima nastali. Taj projekt je na sebe preuzeo Vahit Tuna, umjetnik koji živi u Istanbulu i koji se bavi umjetnošću i dizajnom, a u čijim se djelima ta dva područja isprepliću. U dizajnu koristi jezik umjetnosti, a u djelima suvremene umjetnosti jezik dizajna, što je primijenio i u svojim radovima za muzej. Ako trebamo dati primjer za ovaj projekt, trebamo se prisjetiti Kemalove tvrtke Sat-Sat, koja zauzima važno mjesto u romanu, i njezina proizvoda, bezalkoholnog gaziranog pića Meltem. Vahit Tuna je za ovaj proizvod (koji je postojao u romanu, ali ne i u stvarnosti) stvorio objekte kao što su reklamni film, reklamni letak i logo. On je osmislio i oblikovao i brojne izmišljene novinske vijesti i oglase u kojima se nalaze likovi iz romana. Muzej će u jednom dijelu ugostiti i fotografsku izložbu s motivima Istanbula – važnu kolekciju fotografija jednog od najznačajnijih turskih fotografa Ara Gülera, koja je sadržajno povezana s romanom. Istodobno, u muzeju će se naći i slike ptica, koje Füsün slika u slobodno vrijeme, a naslikat će ih sam Orhan Pamuk. Sam autor dijeli strast prema slikanju svoje glavne junakinje,⁵ a i „najbolje zna“ kako su njezine slike mogle izgledati. U muzeju će se, osim umjetničkih intervencija, naći i nekoliko kolekcija izložaka iz svakodnevnog života iz tog razdoblja. Jedan dio bit će predmeti koji su fiktivno pripadali junakinji romana Füsün (poput kopči za kosu i kolekcije broševa), ali i, primjerice, kolekcija kvaka za vrata iz tog razdoblja te ukrasne figurice pasa, koje u romanu imaju posebno mjesto.

Na kraju, valja spomenuti i položaj muzeja te njegovu arhitekturu. Muzej je smješten blizu centra grada – u četvrti Çukurcuma, u kojoj živi srednji i niži društveni sloj. Pročelje trokatnice poznate po imenu Brukner Apartman uredio je arhitekt Ihsan Bilgin u skladu s romanom. Unutrašnjost uređuju stručnjaci za arhitekturu muzeja – njemački arhitekti Brigitte i Gregor Sunder Plassmann. Muzej i izložici uredit će se prema zahtjevima standardne muzejske arhitekture, a za svako poglavlje romana predviđen je zaseban dio muzeja. Čini se da će si „Muzej nevinosti“ i po svome sadržaju, kao i zbog činjenice što je stvoren na jednom fiktivnom temelju, priskrbiti posebno mjesto na karti muzejâ.

¹ Prijevod citata preuzet je iz knjige: Orhan Pamuk, *Muzej nevinosti*, Ekrem Čaušević i Kerima Filan (prev.), Vuković & Runjić, 2009.

² Isto.

³ Isto.

⁴ Isto.

⁵ Prije nego se u potpunosti posvetio pisanju, studirao je arhitekturu, iako je njegova velika ljubav bilo slikarstvo (op. ur.).